

Regional vekstkraft på Fosen – evaluering av regionale strategier

---

**Trøndelag Forskning
og Utvikling**
Trøndelag R&D Institute

 <p>Trøndelag Forskning og Utvikling Trøndelag R&D Institute</p> <p>Trøndelag Forskning og Utvikling AS (TFoU)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tlf: 74 13 46 60 • www.tfou.no • Postadresse: Postboks 2501, 7729 STEINKJER • Besøksadresse: Kongensgt. 42, Steinkjer og Dronningens gate 12, 4. et., Trondheim. • Foretaksnr.: 989 229 389 		TITTEL	
		Regional vekstkraft på Fosen – evaluering av regionale strategier	
		MOTTAKER	
		Næringsalliansen i Fosen Fosen Regionråd, 7170 Åfjord	
		MOTTAKERS REF./KONTAKTPERSON	
		Næringsalliansen i Fosen v/ Harald Jensen Harald.jensen@fosen.net	
VÅR REF.	GRADERING	KONTAKTPERSON I	ANTALL
027/14	Åpen	TRØNDELAG FORSKNING OG UTVIKLING	SIDER
		Seniorforsker Roald Sand, tel. 986 11 087, roald.sand@tfou.no	17
FORSLAG NR.	GYLDIG TIL:	KONTROLLERT AV	
02	30. oktober 2014	Øyvind Skogvold	
DATO:		GODKJENT AV	
23. oktober 2014		Øyvind Skogvold, direktør Trøndelag Forskning og Utvikling AS	
MÅL			
Øke kunnskapen om de valg som er tatt i dokumentet «Regionalt nærings samarbeid på Fosen – strategidokument 2013 og tilhørende handlingsplan» samsvarer med de faktiske opplysninger som er lagt til grunn for valg av strategier.			
ØKONOMISK RAMME TOTALT: Kr 75 000,- eks. MVA			
Alle rettigheter til det foreliggende materialet tilhører Trøndelag Forskning og Utvikling AS.			
Følgende graderinger benyttes:			
Åpen: Materialet er tilgjengelig for alle interesserte			
Fortrolig: Materialet skal ikke komme uvedkommende til kunnskap			
Strengt fortrolig: Materialet gis spesiell beskyttelse ved oppbevaring, forsendelse, omtale m. v.			

Innhold

1. BAKGRUNN OG FORMÅL	3
2. RESULTATER FRA DOKUMENTANALYSE	4
3. FOSENREGIONEN	9
4. VURDERINGER, KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER.....	11
5. Referanser.....	17
Vedlegg	19

1. BAKGRUNN OG FORMÅL

I konkurransedokumentet av 12.6.2014, definerer anbudsgiver formålet med anskaffelsen på følgende vis: Utviklingsprogram for byregioner – Byregionprogrammet (ByR) – skal øke kunnskapen om samspillet mellom by og omland for å styrke disse områdenes regionale vekstkraft. Fosenkommunene deltar i fase 1 i utviklingsprogrammet.

Fosenkommunene har med seg følgende dokumentasjon inn i prosjektet:

- FOSEN – regional selvangivelse for 2013
- Regionalt nærings samarbeid på Fosen – strategidokument 2013 og tilhørende handlingsplan
- Samarbeidsavtale – Næringsalliansen i Fosen
- Verdiskapingsanalyse 2013 - Kysten er klar
- Vindsatsing i Midt-Norge

I tillegg er det utarbeidet flere relevante rapporter og analyser knytta til enkeltprosjekter, som f.eks. plassering av kampflybasen på Ørland. Med utgangspunkt i denne foreliggende dokumentasjonen inviterte Næringsalliansen i Fosen ved Fosen Regionråd på vegne av de 7 kommunene Bjugn, Ørland, Osen, Roan, Åfjord, Rissa og Leksvik til å komme med tilbud på levering av en enkel samfunnsanalyse som har som mål å i hovedsak avklare om de valg som er tatt i dokumentet «Regionalt nærings samarbeid på Fosen – strategidokument 2013 og tilhørende handlingsplan» samsvarer med de faktiske opplysninger som er lagt til grunn for valg av strategier.

I TFoUs tilbud av den 25. juli, ble oppdraget spesifisert til:

- Gjennomgang av dokumentasjonen som ligger til grunn for dokumentet «Regionalt nærings samarbeid på Fosen – strategidokument 2013» og eventuell annen relevant dokumentasjon
- Analyse av om de valg som er tatt samsvarer med de faktiske opplysninger som er lagt til grunn for valg av strategier.

Oppdraget er løst med bruk av vanlige metoder innen evaluering med tilhørende dokumentanalyse. I tillegg har vi gjort en vurdering av økonomisk samspill i regionen, gjennom vurdering av pendling, tettstedsutvikling og avstander mellom ulike steder i regionen ut fra vår generelle kunnskap om regional innovasjon, økonomisk analyse og tiltak som kan gi vekst i en region.

Dette er utgangspunktet for dette notatet hvor vi går nærmere gjennom:

- Innhold i relevant dokumentasjon om Fosen-regionen i kapittel 2
- Supplerende informasjon om Fosen-regionen i kapittel 3
- Våre analyser og vurderinger av valg mot de fakta som foreligger i kapittel 4.

2. RESULTATER FRA DOKUMENTANALYSE

Vi har gjennomført analyse og vurdering av følgende rapporter/dokumentasjon:

- Vindsatsing i Midt-Norge
- Verdiskapingsanalyse 2013 - Kysten er klar
- FOSEN – regional selvangivelse for 2013
- Samarbeidsavtale – Næringsalliansen i Fosen
- Regionalt nærings samarbeid på Fosen – strategidokument 2013 og tilhørende handlingsplan

I tillegg er det utarbeidet flere relevante rapporter og analyser knytta til enkeltprosjekter, som f.eks. plassering av kampflybasen på Ørland og tilhørende muligheter for næringsmessige og samfunnsmessige virkninger (Spilsberg et al 2013). En annen rapport er Sand (2010) og en analyse av lokale og regionale samfunnsvirkninger av aktuelle tiltak for vekst i Vanvikan. Begge disse rapportene sier noe om mulige tiltak og sannsynlige virkninger for regional vekst på Fosen. Vi kan også nevne det statlige småkommuneprogrammet hvor Osen og Roan er med som deltakere. I en gjennomgang av samfunnsutviklingskapasiteten i prosessmøter med nøkkelaktører i disse kommunene nevnes ikke byregionprogrammet og nærings samarbeid på Fosen som viktig for disse kommunenes utvikling, se Cruickshank et al. 2014 og Haugum 2014). Hvorvidt dette sier noe om betydningen av byregionprogrammet er selvsagt et åpent spørsmål.

Fosen-kommunene beskriver hvordan de jobber sammen om regional utvikling på følgende vis i egenpresentasjonen for deltagerne i byregionprogrammet: ¹

- «**Fakta:** Kommunene på Fosen har siden 1989 vært organisert i Fosen Regionråd. Regionen har ca 25 000 innbyggere fordelt på 7 kommuner. Kommunene har gitt Næringsalliansen i Fosen oppdraget med å utvikle det regionale nærings samarbeidet. Alliansen har 11 medlemmer, som er 1. linjetjenesten for næring i kommunene, utviklings selskapene og næringsforeningene.»
- «**Beskrivelse:** Fosen betrakter vi som en flerkjerneregion, med godt utvikla kommunesentra i hhv Ørland, Bjugn, Rissa og Åfjord. Hele regionen forventer sterk vekst i åra framover, hovedsakelig på grunn av utbygging av Norges kampflybase på Ørland, store vindkraftutbygginger i Åfjord, Bjugn og Roan samt, sterke industrimiljø i Rissa og Leksvik.»
- «Trondheim ligger nært nok slik at storbyens mange tilbud er tilgjengelig for både befolkning og næringsliv. Det er allerede utarbeidet en verdiskapingsanalyse og en felles regional ”selvangivelse”. Disse danner grunnlaget for «Regionalt nærings samarbeid på Fosen – strategidokument» - som peker ut retningen i årene fremover»
- «**Samarbeid:** Fosen Regionråd ble etablert i 1989 og Næringsalliansen i Fosen i 2013. På en skala fra 1 til 5 rangerer vi samarbeidsvilje og evne til å ligge på 4+ Vi er samtidig interessert i samarbeid med andre ByR-regioner.
- «**Forankring:** Både strategidokumentet og søknaden om deltakelse i ByR programmet er behandlet og enstemmig vedtatt i samtlige kommunestyre på Fosen. Styret i Fosen Regionråd, som består av ordførerne i regionen, er derfor sterkt motivert for at vi skal lykkes

---

¹ <http://distriktsenteret.no/wp-content/uploads/2014/03/Egenpresentasjon-Fosenregionen.pdf> lastet 1.9.2014

med å utvikle nærings samarbeidet i regionen. På en skala fra 1 til 5 rangerer vi forankringa av prosjektet til å ligge på 4+»

Samarbeidsavtalen

Samarbeidsavtalen av 24.april 2013 som ble inngått mellom partene som inngår i næringsalliansen handler om «et forsterket og inkluderende samarbeid» på Fosen² og formaliserer alliansens formål. Som det står skrevet (våre uthevinger): «(Den) (...) gir aktørene mer kraft i påvirkningsarbeidet både lokalt, regionalt, og nasjonalt. Næringsalliansen i Fosen vil være *et felles organisert talerør* og en *aktiv medspiller* i forhold til det politiske samarbeidsorganet Fosen Regionråd, og andre regionale aktører/initiativ, samt å opptre samlet i konkrete utvalgte saker, herunder være *felles høringsinstans* for relevante regionale saker. Næringsalliansen i Fosen *har fått i oppdrag å utarbeide felles Strategisk Næringsplan for Fosen*. Utveksling av kunnskap, erfaringer og nettverk mellom de ulike *næringsforeninger, utviklingsselskap og øvrige aktører*, er viktig for Næringsalliansen i Fosen»³

Vår vurdering er at Næringsalliansen er et samarbeidsorgan for aktører som arbeider aktivt med utviklingsoppgaver på Fosen. Organet skal bidra til å gi aktørene mer tyngde i påvirkningsarbeid lokalt, regionalt og nasjonalt, samt at organet skal utarbeide felles Strategisk næringsplan.

Verdiskapingsanalyse

På oppdrag fra Kysten er klar har Sintef Teknologi og samfunn gjennomført verdiskapingsanalyser av kommunene som inngår i samarbeidsprosjektet Kysten er klar i 2009 og 2013 (se eks Bull et al. 2013). Dette er et samarbeidsprosjekt mellom Sør-Trøndelag Fylkeskommune og 11 kommuner på trøndelagskysten: Hemne, Snillfjord, Agdenes, Frøya, Hitra, Ørland, Bjugn, Rissa, Åfjord, Roan, Osen. *De seks sistnevnte inngår altså i næringsalliansen i Fosen*, i tillegg til Leksvik.⁴

Gjennomgang av Bull et al (2013) viser at det foreligger statistiske data og analyser om hva som skapes av økonomiske verdier i disse kommune, innenfor privat og offentlig sektor, med utgangspunkt i statistikk fra perioden 2008-2010. I rapporten beskrives drivere for verdiskaping, nærmere bestemt som befolkningsutvikling, arbeidskraft, kompetansenivå, næringsstruktur og andre faktorer som innovasjonskultur, støttetjenester, infrastruktur, offentlig tjenestetilbud, boligmarked osv., men man går i liten grad inn på hvordan disse driverne kan endres gjennom offentlige tiltak.

Rapporten viser verdiskaping og sysselsetting etter næring og denne viser at verdiskapingen har økt desidert mest innen fiskeri, havbruk og tilhørende foredling. I oppsummeringen pekes det på denne

---

² Næringsalliansen i Fosen består av følgende aktører: [Roan Næringsforening](#) | [Åfjord Næringsforening](#) | [Bjugn Næringsforum](#) | [Leksvik og Rissa Industri forum](#) | [Næringsliv Osen](#) | [Ørland Næringsforum](#) | [Åfjord Utvikling](#) | [Kopparn Utvikling](#) | [Rissa Utvikling KF](#) | [Leksvik Industriell Vekst AS](#) | [Fosen Næringshage](#) | [Austrått Innovasjon AS](#) | »

³ <http://orland-naringsforum.no/naeringsaliansen-i-fosen/> lastet 2.9.14

⁴ Kysten er klar ble evaluert av Asplan Viak i 2011 .
[http://www.regjeringen.no/upload/KRD/Regional utvikling/Evalueringer_innsendt_2012/Evaluering_Kysten_er_klar.pdf](http://www.regjeringen.no/upload/KRD/Regional_utvikling/Evalueringer_innsendt_2012/Evaluering_Kysten_er_klar.pdf)

sektoren som den mest sentrale driveren for økonomisk utvikling i regionen. Hovedutfordringen som rapporten trekker fram for regionen, er rekruttering av kompetent arbeidskraft.

Vår vurdering er at rapporten viser hvordan ulike næringer i regionen gir grunnlag for verdiskaping og sysselsetting. Slik verdiskapingen er beregnet innen fisk og tilhørende foredling, er denne ikke direkte sammenlignbar med verdiskapingen i øvrige sektorer. Rapporten gir likevel et greit bilde av status og utvikling i verdiskaping. I rapporten er det i liten grad gjennomført analyser som viser næringers betydning og lokale og regionale konkurransefortrinn. Denne type analyser er viktig for å få et bilde over mulig utvikling av næringsstrukturen på Fosen.

Regional selvangivelse

I 2013 kom også den den omtalte regionale selvangivelsen for Fosen (Fosen regionråd 2013a). Bakgrunnen for - og intensjonen med – denne presenteres på følgende vis: «For å få en bedre oppfattelse av situasjonen og utfordringsbildet i kommunene, er den politiske og administrative ledelsen i kommunene utfordret til i fellesskap å lage en ”selvangivelse” som beskriver nåsituasjon og mulighetene for vekst og utvikling. *Dette dokumentet har som intensjon å samordne kommunesvarene*» (Fosen regionråd 2013a: 1).

Dokumentet består av to separate deler, der førstnevnte omhandler det som omtales «faktaopplysninger» om kommunene, inklusive kapittel fem i ovennevnte verdiskapingsanalyse (Bull et al 2013), samt kommunale nøkkeltall fra KOSTRA og interkommunalt samarbeid. Her ser vi at av den samlede verdiskapingen i regionen, står basisnæringer som fisk og foredling for 13 %, bygging av skip/oljeplattform med 4 %, industri og kraft/vann for 13 % og jord- og skogbruk for 4 %. I tillegg har regionen sterke bedrifter innen bygg/anlegg, slik at disse står for 9 % av verdiskapingen. I denne delen vises også statistikk for samlet inn- og utpendling for hver kommune mens det diskuteres i tekst den konkrete pendlingen mellom noen av enkeltkommunene. Videre går det her gjennom bl.a. hvordan næringsarbeidet i kommunene er organisert. Dette viser at næringsarbeidet er organisert på ulike måter med en samlet ressurs på ca. kr. 28,0 mill. på næringsarbeid og ulike næringsretta tiltak i 2013. Prioriterte satsingsområder er landbruk, havbruk, næringsareal, tomteareal til bolig, boalternativer, infrastrukturtiltak inkl. samferdsel, synergieffekter av kampflybasen, bolyst og omdømmebygging. Videre nevnes et investeringsbehov på 600 mill kr. de neste 5 årene som kommer i tillegg til kampflybaseinvesteringer i Ørland kommune.

Del 2 i selvangivelsen (Fosen regionråd 2013a) handler om næringsarbeid og næringsliv. Denne framstår som svært knapp og er disponert etter ti overskrifter over knapt fire sider. Kapittel 8: Kommunenes bidrag til regionalt samarbeid og regional næringsutvikling, beskrives over åtte linjer på stikkordsform. I denne delen presenteres stikkord fra en SOFT-analyse i kommunene. Disse stikkordene kan tolkes som de punkter man har ment er viktigst etter en drøfting av innhentede synspunkter fra ulike personer i kommunene. Stikkordene omhandler vanlige strategiområder og regionale samhandlingstiltak som kan øke veksten i en region, men det er ikke analysert eller drøftet mulige virkninger av disse på Fosen. Til slutt i dokumentet står det status for næringsplanlegging i kommunene og en liste over generelle momenter det er viktig å jobbe med i felles planer på Fosen. Fra sammendraget kan vi nevne:

- Næringspolitiske utfordringer på tvers av kommunegrenser
  - Utvikle felles strategier hvor partnerne i samarbeidet har god tillit til hverandre
  - Ha nok tyngde til å kunne påvirke politiske beslutningsprosesser

- Bygge opp under leverandørindustrien
- Styrke samhandlinga mellom skole og næringsliv
- Samarbeid med FoU miljøene
- Felles prioriteringer i saker av regional betydning, f.eks. kommunikasjoner
- Hindre at kommuner blir alene om å løse utfordringer som må betraktes som regionale
- Den regionale næringspolitiske plattformen
  - ”Hjørnesteinene” i næringssamarbeidet: Kampflybasen – vindkraftutbygging - blå og grønn sektor - Utvikling av kunnskapsbaserte næringer
  - Fosen som felles bo- og arbeidsmarked
  - Felles samferdselspolitikk
  - Felles arbeidskraftmobilisering
  - Felles markedsføring av mulighetene i regionen for bosetting og næringsutvikling
  - Utvikle god samhandling og samarbeid mellom næringsapparatet i kommunene.
  - 1. linjetjenesten må komme «tettere på» det lokale næringslivet
  - Ta vare på gründerne og ildsjelene
  - Utvikle seg sammen, og bli gode i «utenrikspolitiske saker»
- Retningsvalg i det regionale næringssamarbeidet
  - Urbanisering av landsbygda og samtidig beholde kvalitetene som landsbygda har
  - Bli gode vertskap for etablerere og tilflyttere
  - Fokuserer på tiltak som gjør at Fosen skal få folketallsutvikling som i resten av landet
  - Videreutvikle de bedriftene og næringene som er gode på i dag
  - Bygge opp under leverandørindustrien
  - Jobbe for at Fosen i større grad kan bli oppfatta som et felles bo- og arbeidsmarked
  - Jobbe med å få til knoppskyting rundt de store etableringene/investeringene
  - Etablere et eget utviklingsfond/såkorfond på Fosen
  - Jobbe for å overta saksbehandling og fordeling av næringsutviklingsmidler fra fylkeskommunene og Innovasjon Norge

Til slutt i dokumentet vises oversikt som viser hvilke ambisjoner den enkelte kommune har i tilknytning til kampflybaseetableringa. Lokalt jobbes det bl.a. med å legge til rette for økt bosetting og å få lokalt næringsliv i posisjon til å få oppdrag. Videre beskrives det at kommunene mener at man i fellesskap på Fosen må fokusere på å markedsføre regionen samt synliggjøre mulighetene som finnes.

Vår vurdering er at dokumentet samler viktig informasjon om status og utgangspunkt for tiltak som kan gi mer positiv utvikling på Fosen. Noen tema er grundig beskrevet i dokumentet, f.eks. en god del faktaopplysninger om kommuner og kommunalt tjenestetilbud, mens utviklingsdelen av dokumentet bærer i stor grad preg av å være oppsummeringer av drøftinger og diskusjoner. Når viktige tema og utgangspunkt for tiltak er i stikkordsform, blir det vanskelig for leseren å vurdere hvordan man har kommet fram til konklusjonene/stikkordene og hva som f.eks. er reelt innhold i tiltaket og hvor viktig dette kan være på Fosen.

Vindsatsing

Dokumentet Vindsatsing i Midt-Norge er et foilsett som viser en mulig satsing på nettutbygging og vindkraft på Fosen.

Vår vurdering er at dokumentet sier ingenting om økonomisk omfang på satsingene og hvordan dette kan gi muligheter for vekst i tettsteder og omland på Fosen.

Strategidokument 2013 og tilhørende handlingsplan

Dette dokumentet fra 2013 (Fosen regionråd 2013b) viser bl.a.

- Befolkningsutvikling
- verdiskapingsmuligheter gjennom store satsinger i regionen (investeringer på 100 milliarder kr i regionen de nærmeste 10 årene)
- næringslivets styrker, svakheter, trusler og muligheter i stikkordsform
- strategisk handlingsplan med tiltak og ansvarsfordeling innenfor følgende målområder:
  - regionalt nærings samarbeid
  - felles bo- og arbeidsregion
  - samferdsel og infrastruktur
  - kompetanse og rekruttering
  - FOU og innovasjon

Videre står det i dokumentet at foreslåtte tiltak er felles tiltak for å generere vekst i hele regionen og at man er opptatt av å ta hele regionen i bruk. Det påpekes også at tiltak må beskrives nærmere i egne prosjektplaner og at disse skal opp til Fosen regionråd for behandling i styret.

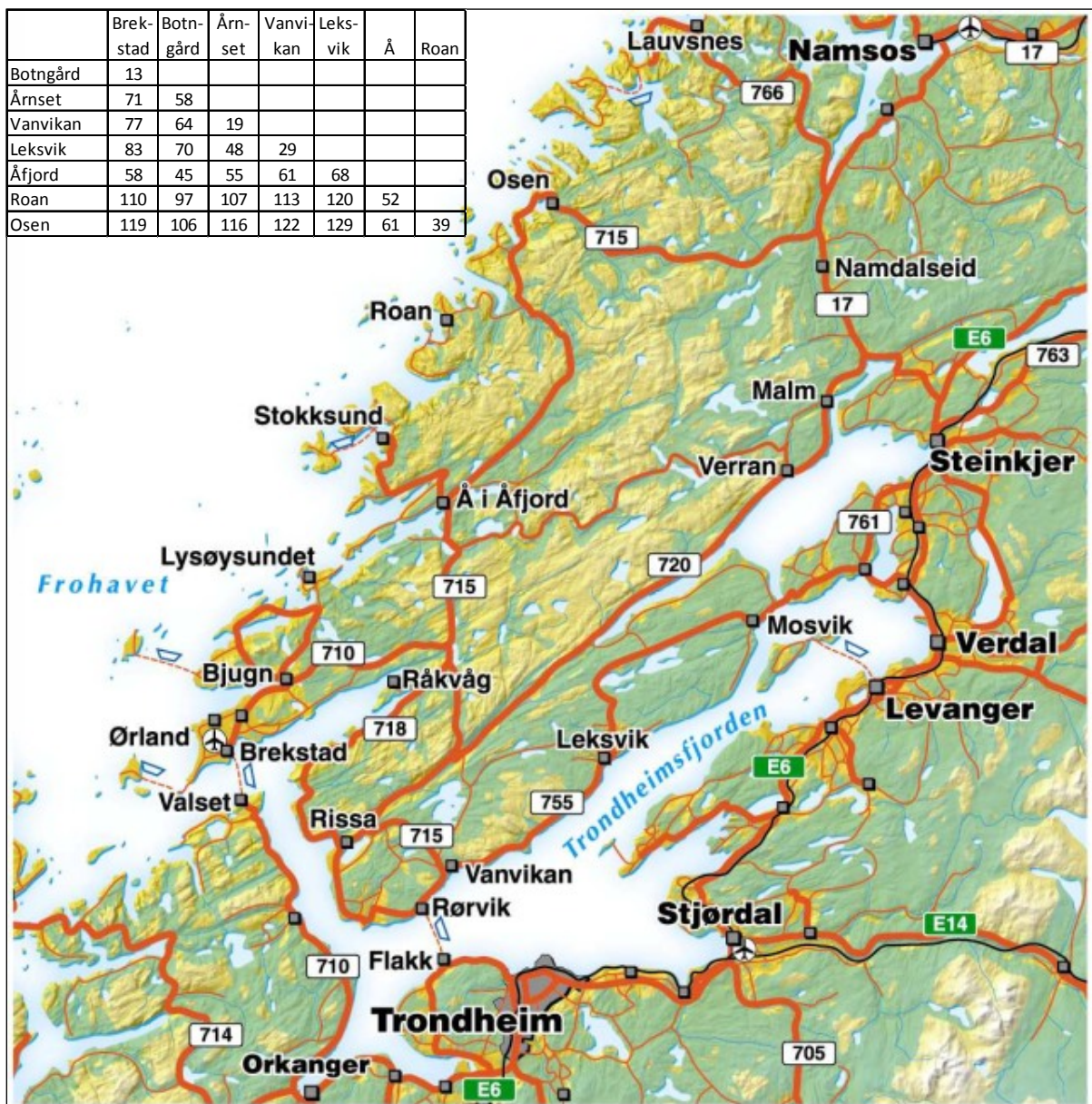
Vår vurdering er at også dette dokumentet er i stor grad på en generell stikkordsform. Hovedmålet er klart definert når det gjelder utvikling i samlet verdiskaping, mens det i mindre grad er klare delmål på hvert enkelt målområde. I stor grad er det som står under tiltak å betrakte som mål og strategier for senere presisering av handlingsrettede tiltak. Slik vi har forstått det gjennom samtale med representanter for Næringsalliansen, er det også slik man har planlagt det. Først har man laget en generell versjon, så vil man i en prosess detaljere strategiene og de konkrete tiltakene.

Dokumentets sammenheng med bakgrunnsdokumentene kommer vi tilbake til i kapittel 4.

3. FOSENREGIONEN

Bakgrunnsdokumentene sier relativt lite om forholdet mellom byer/tettsteder og omland på Fosen. Vi finner det derfor nødvendig med et kort kapittel om avstander og økonomisk samspill på Fosen. Det vi har hatt ressurser til å gjøre er å lage en avstandsmatrise og plassere i et kart, gå gjennom tettstedsstrukturen og se nærmere på pendling mellom kommunene på Fosen.

Fosenregionen er i denne sammenheng definert som kommunene (antall innbyggere pr 1.1.2014) i parentes) Osen (997), Roan (986), Åfjord (3242), Bjugn (4711), Ørland (5164), Rissa (6646) og Leksvik (3555). Det betyr at det totalt 25300 innbyggere i Fosenregionen. Kartet nedenfor viser vegger og tettsteder i disse kommunene med avstandsmatrise med antall kilometer øverst i venstre hjørne.

Figur 1: Kart over Fosen og Trondheimsfjorden (Kilde: www.fosen.net).

De største tettstedene regnet i antall bosatte personer er Brekstad (1943), Å i Åfjord (1162), Botngård i Bjugn (1184), Leksvik (1092), Årnset i Rissa (994) og Vanvikan (741). Tettstedene er med andre ord

relativt små. I Norge kan alle kommuner med mer enn 5000 innbyggere og et urbant sentrumsområde kalle kommunesenteret for by. Det betyr at Årneset i Rissa og Brekstad i Ørland kan kalle seg by. I utviklingsprogram for byregioner er det trolig slike bydefinisjoner av underordnet betydning. Poenget er mer at tettstedene er små. Det kan videre vises at veksten i tettstedene har vært på 169 innbyggere (2 %) i perioden 2008-2013, og da desidert mest i Brekstad med 87 innbyggere (5 %). På Fosen generelt har innbyggertallet vokst med 487 i samme periode. Dette utgjør også 2 % av innbyggertallet, slik at man generelt kan si at det ikke er forskjell i veksten mellom tettsteder og omland i denne 5-årsperioden.

Ut og inn av Fosenregionen er de viktigste kommunikasjonsmulighetene ferja mellom Rørvik og Flakk (overfartstid 25 minutter), ferja mellom Brekstad og Valset (overfartstid 25 minutter), hurtigbåten mellom Vanvikan og Trondheim (overfartstid 25 minutter), hurtigbåten mellom Brekstad og Trondheim (overfartstid ca 60 minutter), vegen over Skarnsundsbrua mot Innherred og vegen fra Osen mot Namdalseid og Namsos/Steinkjer.

Leksvik og Rissa ligger lengst sør på Fosen og har de beste kommunikasjonsmulighetene mot Trondheim. Ørland og Bjugn ligger lengst vest på Fosen og har raskeste veg til Trondheim med hurtigbåten fra Brekstad. Roan og Osen ligger på nord-Fosen, langt unna befolkningstyngdepunktet på Fosen. I den grad det er økonomisk samspill mellom Nord-Fosen og videre sørover, gjelder dette pendling til eller fra Åfjord.

Tabell 1: Pendlermatrise, antall personer som pendler mellom kommunene på Fosen (Kilde: SSB.no og egne beregninger).

Bosted	Arbeidssted								Andel av bosatte arbeidstakere
	Ørland	Rissa	Bjugn	Åfjord	Roan	Osen	Leksvik	Sum	
Ørland		37	261	24	1	0	10	333	12,7 %
Rissa	32		26	34	1	0	64	157	4,8 %
Bjugn	354	46		29	3	0	7	439	19,9 %
Åfjord	23	59	17		22	9	2	132	7,9 %
Roan	3	10	4	38		14	0	69	13,6 %
Osen	0	3	2	21	20		0	46	9,6 %
Leksvik	7	141	1	6	1	0		156	9,1 %

Totalt pendlet 1332 personer mellom ulike kommuner på Fosen i 2013. Dette utgjør 10,7 % av bosatte arbeidstakerne på Fosen. Det kan vises at antall pendlere på Fosen har gått opp med 148 personer de siste 5 årene, dvs at 1,2 % flere av de bosatte arbeidstakerne på Fosen nå pendler til en annen kommune på Fosen. Pendlingen er med andre ord marginalt økende.

Når det gjelder begrepet felles bo- og arbeidsmarkedsregion er det vanlig å kreve minst 10 % pendling kommunen i mellom for å oppfylle dette, se Juvkvam (2002). Mellom Ørland og Bjugn er dette kriteriet oppfylt. Fra Leksvik til Rissa er det 8,2 % utpendling. Fra Roan til Åfjord er det 7,5 % utpendling. For øvrig er man veldig langt unna vanlige kriterier for felles bo- og arbeidsmarkedsregion. Om man kan si noe hører sammen som bo- og arbeidsmarkedsregioner er det Ørland og Bjugn i vest og Leksvik og Rissa i sør.

4. VURDERINGER, KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER

I dette notatet ser vi nærmere på om de valg som er tatt i dokumentet «Regionalt nærings samarbeid på Fosen – strategidokument 2013 og tilhørende handlingsplan», samsvarer med de faktiske opplysninger som er lagt til grunn for valg av strategier på Fosen. Våre vurderinger er bl.a. basert på vanlige evalueringsmetoder og kunnskap om faktorer og tiltak som påvirker regional verdiskaping og vekst.

I april 2013 ble det inngått en samarbeidsavtale mellom partene som inngår i næringsalliansen på Fosen. Del 2 i selvangivelsen (Fosen regionråd 2013a) sammenfatter synspunkter/oppfattelser fra politisk og administrativ ledelse i kommunene, inklusive en SOFT-analyse om næringsarbeid og næringsliv. I strategidokumentet (Fosen regionråd 2013b) presenteres en SWOT-analyse basert på innspill fra medlemmene i Alliansen og kommunene. Her beskrives hovedmålsettinger og resultatmål for det regionale nærings samarbeidet, i tillegg til en strategisk handlingsplan knyttet til fem målområder. Nedenfor går vi mer systematisk gjennom disse fem målområdene.

Målområde 1: Regionalt nærings samarbeid

Innen dette målområdet skal det i følge strategidokumentet jobbes med styrking av Næringsalliansen og omdømmebygging på Fosen.

Kommunene har gitt Næringsalliansen i Fosen oppdraget med å utvikle det regionale nærings utviklings samarbeidet. Alliansens medlemmer er 1. linjetjenesten for næring i kommunene, utviklings selskapene og nærings foreningene. Alliansen skal styrkes gjennom årlig arbeid med felles strategisk næringsplan, møtevirksomhet og være høringsorgan og talerør for næringslivet på Fosen.

Vår vurdering er at Næringsalliansen har som mål å bli et forpliktende partnerskap og felles organ for regional utvikling på Fosen. Dette er klart forankret i kommunale vedtak, som vist i bakgrunnsdokumentene.

Et av områdene Næringsalliansen skal jobbe med er omdømmebygging på Fosen. Dette er en satsing som nevnes flere steder i bakgrunnsdokumentene, bl.a. som viktig for å få økt regional vekst fra kampflysatsingen. Omdømme er imidlertid også nevnt som en styrke fra før i kommunens SWOT-analyse.

Generelt er omdømmesatsinger ofte med uklar eller liten effekt. Niedomysl (2006) er en av dem som har gjennomført effektmåling av tilflyttingsprosjekter eller det som omtales stedsmarkedsføringskampanjer. Denne er basert på en større kvantitativ undersøkelse med utgangspunkt i 220 kommuner i Sverige som har kjørt slike markedsføring-/profileringkampanjer. I denne undersøkelsen fant han ingen signifikante forskjeller mellom kommuner som hadde gjennomført "place marketing campaign" og en kontrollgruppe. Niedomysl (2006) prøvde å kontrollere for kvalitet på kampanjene gjennom kun å sammenligne kommunene som selv oppga å ha lyktes og andre kommuner som mente de hadde lyktes, med en kontrollgruppe, og greide heller ikke da å finne noen forskjell (Se også Skålholt & Batt-Rawden 2008). I utviklingsarbeid inspirert av Florida (2002) har det vært ansett som viktig å fokusere på den såkalte kreative klassen. Hansen & Niedomysl (2009) viser at den «kreative klassen» er som folk flest og flytter der de kan få jobb. De er også som andre; mer stabilt bosatte, når de har etablert familie.

Omdømme kan likevel være viktig for såkalt bosteds-, arbeidsplass- og næringsattraktivitet, når folk vurderer bosted, når folk vurderer ulike jobber og når bedriftseiere vurderer lokalisering og ulike satsinger. Omdømme er imidlertid bare en av mange faktorer som kan påvirke regional utvikling, og det er sjelden slik at omdømmebygging har klar effekt på den regionale utviklingen om det ikke er konkrete problemer fra før. Eksempler på dette kan være manglende tilflytting pga. dårlig omdømme som bosted og manglende utvikling i næringslivet fordi kompetent arbeidskraft ikke tar jobber der pga. omdømmeproblemer. Når omdømme oppfattes som en styrke på Fosen, tilsier det at omdømmet neppe er svært problematisk fra før. Her vil det selvsagt være nyanser, og det kan være deler av Fosen eller deler av næringslivet som har omdømmeproblemer.

På dette området anbefaler vi at det gjøres konkrete undersøkelser av hvordan attraktiviteten påvirkes av manglende omdømme. Dette kan gjøres ved å spørre bedrifter som sliter med å få tak i kompetent arbeidskraft. Problemene kan her være sammensatt og vi anbefaler derfor en kvalitativ tilnærming i denne type spørsmål. Likeledes kan det vurderes å gjøre en tilsvarende undersøkelse av omdømmeoppfatninger blant folk som jobber på Fosen men bor på andre siden fjorden.

Målområde 2: Felles bo- og arbeidsregion

Innen dette målområdet skal det i hovedsak jobbes med profilering og trekke til seg arbeidskraft og medflyttere gjennom et eget prosjekt. Dette betyr at både jobbmuligheter lokalt og i pendlingsavstand må profileres. Dette målområdet, med tilhørende tiltak, har betydelig grad av overlapp med omdømmesatsingen fra målområde 1 når det gjelder profilering.

I kapittel 3 finnes en enkel analyse og vurdering av felles bo – og arbeidsmarkedsregion på Fosen. Vår konklusjon her er at felles bo – og arbeidsregion er urealistisk i tradisjonelle forstand for hele Fosen, til det er avstandene for store. Om man kan si noe om hvem som hører sammen som bo- og arbeidsmarkedsregioner, er det Ørland og Bjugn i vest og Leksvik og Rissa i sør. Åfjord er omtrent 45 minutter til en times reise fra disse stedene, samtidig som arbeidsplassene i Åfjord gir en viss pendlingsmulighet for befolkningen i Roan og Osen.

Nyere forskning viser fortsatt at det er slik at bare et fåtall, 5-10 % av arbeidsstokken, som bruker mer enn 45-60 minutter i reisetid en veg mellom hjem og arbeidssted (Sand 2010, Engebregtsen 2012). Rundt store byer kan dette være annerledes, og som Sand (2010) viser er det et betydelig vekstpotensiale for Fosen i å trekke til seg mennesker som pendler til jobber i Trondheimsregionen. På grunn av avstandsforholdene er det i så fall deler av Rissa og Leksvik som er mest aktuelle som bosteder for disse pendlerne. For Ørland/Bjugn er man her mer avhengig av offentlig kommunikasjon, da i form av en raskere hurtigbåtforbindelse enn den timen overfarten tar i dag mellom Brekstad og Trondheim, dvs. tema innenfor fysisk infrastruktur som behandles i målområde 3.

Målområde 3: Samferdsel og infrastruktur

Innen dette målområdet skal det i hovedsak jobbes med å bli en mer sentral pådriver for felles regional transportpolitikk, lav arb.g.avgift og framtidsrettet digital kommunikasjon. Gjennom bakgrunnsdokumentene vises det til innspill på at man bør jobbe for å få bedre veger, offentlig kommunikasjoner, lavest mulig arbeidsgiveravgift på hele Fosen og bedre bredbånd, mobildekning og radio/tv-signal. Arbeidsgiveravgift tilhører ikke temaet samferdsel og infrastruktur, men gjelder en

sentral rammebetingelse som direkte påvirker kostnaden med arbeidskraft for både næringsliv og offentlig sektor.

Mulige tiltak konkretiseres i liten grad. I hovedsak dreier dette seg om å påvirke beslutninger som blir tatt av stat, fylkeskommune og nettutbyggingsselskap.

Transport og fysisk infrastruktur er en tilbakevendende utfordring i alle deler av landet, slik f.eks. det er godt dokumentert i forbindelse med arbeid med regionale og nasjonale transportplaner. For folk er det aksjonsradius og tilgjengelighet som kan øke mobiliteten både når det gjelder reiser til og fra jobb og på fritiden.

For næringslivet vil de mest sentrale effektene av forbedret transportinfrastruktur og transportløsninger komme som lavere transportkostnader ved å drive i regionen samt lettere tilgang på ulike typer arbeidskraft. I tillegg vil næringslivet kunne merke at høyere mobilitet i befolkningen påvirker den lokale etterspørselen. Et mer funksjonelt arbeidsmarked, en mer attraktiv region å bosette seg i og vekst i næringslivet, vil videre gi vekst i befolkningen og kan sette i gang en vekstprosess som kan bli selvforsterkende over tid (Sand 2011). Flere forutsetninger må være oppfylt for at investeringer i transportinfrastruktur eller bedre transportløsninger i et område, skal gi betydelig vekst i næringslivet og/eller befolkningen (Sand 2011):

- Tiltak i en region kan føre til at næringsliv fra andre regioner flytter dit.
- Tiltak som gir reduserte transportkostnader for næringsliv også fra andre regioner bør ikke føre til at deler av det regionale næringslivet blir utkonkurrert
- Jo dårligere utbygd infrastruktur og transportsystemer i utgangspunktet, desto større er mulighetene for at forbedringer kan generere økonomisk vekst
- Regionen bør ha et klart utviklingspotensial f.eks. i form av uutnyttede ressurser (for eksempel næringsareal), vekstkraftige bedrifter eller arbeidskraft som vil bosette seg der
- Regionen bør ha et velutviklet politisk system som bl.a. evner å legge til rette for tilflytting, økt boligbygging og vekst i næringslivet i områder med høy nytte av ny infrastruktur

Målområde 4: Kompetanse og rekruttering

Innen dette målområdet skal det i hovedsak jobbes med desentraliserte utdanningsløp, samhandling skole-næringsliv og kompetansetilflytting.

I den regionale selvangivelsens del 2 (Fosen 2013a: 5-6) Om næringsarbeid og næringsliv – perspektiver og utfordringer, påpekes det at det er viktig målsetting for kommunene på Fosen å stimulere til økt verdiskaping gjennom næringsutvikling og økt sysselsetting. Dette krever kompetanse, evne til nettverksbygging, gode planer og god infrastruktur. Herunder nevnes også næringslivets utdanningskrav og behov. Under deloverskriften «næringspolitiske utfordringer på tvers av kommunegrensene» slås det bla. fast at det er en næringspolitisk utfordring å nettopp «styrke samhandlinga mellom skole og næringsliv» (ibid.). I SOFT-analysen som presenteres i selvangivelsen (Fosen 2013a: 34) blir det imidlertid ansett som en styrke for regionen at det er «God samhandling mellom skole og næringsliv». Også i SWOT-analysen som presenteres i strategidokumentet (Fosen 2013b: 11) blir samhandlingen mellom skole og næringsliv ansett som en styrke og entreprenørskap i skolen en mulighet. I Selvangivelsen er det kun Rissa vgs. som fremheves når det gjelder å legge vekt

på et godt samarbeid med nærings- og samfunnslivet i distriktet. Elevene i yrkesfaglige programområder har 6 uker (Vg1) og 9 uker (Vg2) i faget «Prosjekt til fordypning hos samarbeidsbedrifter/ kommuner». Tilbudet i Naturbruk er spesielt i og med at det er en kombinasjon av «blå/grønn» linje (Fosen 2013a: 29).

Det slås videre fast i den regionale selvangivelsen (Fosen 2013a: 11) at det bortsett fra offentlig virksomhet i dag er «få bedrifter som etterspør arbeidskraft i særlig grad (med utdanning, vår tilføyelse) ut over videregående skolenivå. Flere av kommunene peker på at det forholdsvis lave utdanningsnivået til innbyggerne er en utfordring i forhold til at man i regionen kan se for seg etablering av kompetansearbeidsplasser. Det er lite sannsynlig at noen utenfra vil etablere slike arbeidsplasser her når man samtidig vet at mesteparten av arbeidskrafta må importeres utenfra».

Dette er faktorer som kan bidra til å begrunne prioriteringer nevnt ovenfor, men synliggjør samtidig at kompetansetilflytting er utfordrende, jf. for øvrig målområde 2. Av den grunn kan ambisjonen om desentraliserte utdanningsløp, samhandling skole-næringsliv være aktuelle tematikker å arbeide videre med. Det nevnes i ikke hvilke kompetansebehov det er snakk om, utover den beskjedne beskrivelsen i kapittel 4 i selvangivelsen (Fosen 2013a: 34); Næringslivets antatte arbeidskraftbehov sett i et 10-årsperspektiv. Dette underbygger behovet for en kartlegging av hvilke kompetansebehov som faktisk eksisterer i både privat og offentlig virksomhet. I Del 3 av selvangivelsen (Fosen 2013a: 38) blir det for øvrig slått fast at Bjugn, i forbindelse med etableringen av kampflybasen, skal bidra med et «Utdanningstilbud ved Fosen Vg skole som Forsvaret etterspør».

Målområde 5: FOU og innovasjon

Innen dette målområdet skal det i hovedsak jobbes med vekst i eksisterende næringsliv og for å få flere nyetableringer gjennom koblinger FoU, bedre kapitaltilgang og økt kompetanse. Slik dette beskrives i strategidokumentet, er dette tema det skal jobbes mer med, mer enn det er forslag til tiltak. Presisering av tiltak skal det jobbes mer med og kommer senere.

De konkretiserte målene og temaene, eller utgangspunktene for tiltak, har sin forankring i bakgrunnsdokumentene og da spesielt oppsummeringene fra SWOT- og SOFT-analysene i Fosen regionråd (2013a). Det mest spesifikke målet går ut på å etablere FoU-basert virksomhet i regionen. For øvrig er målene veldig generelle innenfor faktortilgang (kapital og kompetansetilgang), oppgradering av human kapital og nyetableringer.

I bakgrunnsdokumentene er det nevnt viktige tema som vekst innen fisk og tilhørende foredling, tunge industrimiljø og et betydelig vekstpotensiale i forbindelse med forventede utbygginger og investeringer på Fosen. I tillegg er landbruk fortsatt en viktig næring på Fosen. Innen disse temaene er det ikke konkretisert delmål og utgangspunkt for felles tiltak som underleverandørprosjekter, industriprosjekter og satsinger innen blå og grønn sektor som bakgrunnsdokumentene antyder kan være aktuelt. Satsing på reiseliv/opplevsnæringer og fritidsboliger er også nevnt i bakgrunnsdokumentene. Heller ikke dette er konkretisert i strategidokumentet.

I det foreløpige strategidokumentet savner vi en nærmere konkretisering av mål innen næringsliv man har eller som skal etableres, og hvordan man kan nå disse målene gjennom regionalt samarbeid.

Samlet vurdering

Gjennom samarbeidet i Næringsalliansen, har utviklingsaktører fått til samarbeid og er nå i prosess mot det å lage en strategisk næringsplan for Fosen. Strategidokumentet vi nå har vurdert er slikt sett et foreløpig dokument, som vi i dette arbeidet har vurdert opp mot bakgrunnsdokumenter og generell kunnskap om arbeid med regional utvikling.

Strategiene og tiltakene som er valgt i dagens versjon av strategidokumentet, er svært generelle, og det virker som disse er kartlagt gjennom innspill fra næringsliv og tidligere erfaringer, mer enn at de er et resultat av en bred prosess – og tilhørende systematiske analyser av regionen omkring hvordan ulike tiltak kan virke inn på regionalt samspill og vekst (i befolkning, sysselsetting og verdiskaping). Strategiene og tiltakene er generelle i den forstand at de foreløpig er lite konkret, men også at slike mål og strategier jobbes det med i de fleste kommuner. For å kunne bli mer konkret når det gjelder forslag til tiltak og tilhørende prioriteringer, anbefaler vi at man gjennomfører systematiske analyse med en klar rød tråd rundt det å øke kunnskapen om hvordan aktuelle tiltak kan virke på Fosen.

I kapittel 4 viser vi noen trekk ved Fosen som vi mener burde vært med i et grunnlag for strategivalg. Avstander og faktisk pendling mellom ulike deler av Fosen er her sentralt. Avstandene er for store til å kalle hele Fosen en felles bo- og arbeidsmarkedsregion, og det er heller ingen mulige nye vegger osv. som kan løse dette. Det å jobbe for å utvide bo- og arbeidsmarkedsregionene internt på Fosen må selvsagt likevel, sies å være viktig. Spørsmålene i denne sammenheng er mer om hvordan det fungerer i dag, hvordan ulike tiltak kan virke inn for de ulike delene av Fosen, hvilken faktisk samhandling som eksisterer mellom ulike deler av Fosen og mellom respektive senter og omland, og Fosen-eksternt, og hvilke flaskehalsar som kan avdekkes i/for samspillet mellom sentra og omland? Disse spørsmålene får man ikke svar på uten en nærmere analyse av pendling og økonomisk samspill på Fosen.

Der strategidokumentet er tydeligst, er på utenrikspolitiske saker og profilering for å tiltrekke seg bedrifter og mennesker som ikke bidrar i regionen fra før, dvs. det vi i hovedsak kan kalle eksogene strategier. En slik satsing finner vi delvis anbefalt i Bull et al. (2013), hvor det påpekes at en slik liten region i særlig grad må jobbe med å bli mer attraktiv. For at et slikt arbeid skal gi best effekt, anbefaler vi mer systematiske undersøkelser som kan gi grunnlag for å målrette tiltakene, som nevnt tidligere i notatet.

Fokuset på nyetableringer og det å tiltrekke seg bedrifter og folk er imidlertid et krevende og svært langsiktig arbeid. Selv med nyetableringer og enkelt næringer i høy vekst tar det mange år å endre næringsstrukturen i betydelig grad. Derfor bør man ta utgangspunkt i det eksisterende næringslivet i næringsstrategiene (Vareide og Nygård 2014). Bakgrunnsdokumentene nevner bl.a. industrimiljø, satsinger innen blå og grønn sektor, reiseliv og hvordan næringslivet man har, kan dra nytte av de store investeringene som ser ut til å komme på Fosen. Det vi savner i dokumentene, er mål og mulige tiltak for å beholde og få større vekst i det eksisterende næringslivet.

De siste tiårene har det vært et økende fokus i lokalt og regionalt utviklingsarbeid på endogene strategier, dvs. hvordan lokalsamfunn og regioner utvikler interne mekanismer og faktorer for ønsket utvikling (Sand et al. 2010). Regional kapital kan her brukes som samlebetegnelse for å sammenfatte grunnleggende teorier om regional utvikling. Dette gir en modell for konkret anvendelse i utviklingsprosesser og som en analytisk tilnærming til å studere den lokale utviklingen over tid. Regional kapital omfatter fem hovedkategorier: naturressurser, fysisk infrastruktur, organisatorisk infrastruktur, kultur og holdninger, kunnskap og ferdigheter. Gjennom en systematisk gjennomgang av disse kan man etablere et bilde av en regions sterke og svake sider. Å etablere en slik situasjonsforståelse innebærer å identifisere hvilke ressurser man har i regionen og hva man har klart å

utnytte, samtidig som det avdekker områder hvor man har potensial for forbedring og interaktiv læring. Dette kan for eksempel handle om mulighetene som ligger i å identifisere og nyttiggjøre seg utfyllende regioneksterne ressurser, eks. etablere kunnskapsrørledninger (Bathelt et al. 2004), så vel nasjonalt som internasjonalt. Med en større grad av systematisk gjennomgang av det eksisterende næringslivet, ressursgrunnlaget og tilhørende barrierer og forbedringsområder, kunne man her fått fram flere konkrete tema for videre tiltak i næringslivet. Da kunne man også fått et bedre grunnlag for å vurdere framtidig vekstkraft i regionen.

Et annet tema vi savner i dokumentene er forholdet mellom strategiene og organisasjonene til medlemmene i Næringsalliansen. Disse organisasjonene forplikter seg til å følge de felles strategiene, men er det snakk om endringer i måten man jobber på? Vil man spesialisere seg mer og ha en klar arbeidsdeling? Vil man opptre mer i team, eller vil man jobbe som før?

Samarbeidet i Næringsalliansen, mellom bl.a. kommunenes støtteapparat overfor næringslivet, og utvikling av felles strategisk næringsplan, er klare grep for å styrke utviklingen på Fosen. På den ene siden er dette et grep som kan gjennomføres med dagens kommunestruktur. På den andre siden oppnår man samarbeid, kjennskap til hverandre og en større forståelse for å ta hele Fosen i bruk. Dette er viktig om det skulle bli kommunesammenslåinger på Fosen.

Oppsummeringsmessig kan vi se at i stor grad finner igjen strategidokumentets satsingsområder i bakgrunnsdokumentene. De foreslåtte områdene er generelle men er relativt vanlige områder å jobbe med i regionalt utviklingsarbeid, og bør derfor være aktuelle i det videre næringsarbeidet. På enkelte områder, som f.eks. omdømme og profilering, mener vi man bør gjøre nærmere undersøkelser for å målrette aktuelle tiltak. På områder som gjelder hvordan beholde og utvikle næringslivet man har, mener vi bakgrunnsdokumentene gir grunnlag for å være mer konkret i strategiene. Også på dette området kan man velge å gjøre en del systematiske analyser for å kunne gi grunnlag for mer konkrete målsettinger og tiltak.

5. Referanser

- Bathelt, H. Malmberg, A. Maskell, P. (2004) Clusters and knowledge: local buzz, global pipelines and the process of knowledge creation. *Progress in Human Geography* 28, 1 pp. 31-56
- Bull-Berg, H. Johansen, U. Sandberg, M.G. & Aarhus, I. (2013): Verdiskapingsanalyse for Kysten er klar. Rapport A24016. Trondheim, Sintef Teknologi og samfunn
- Cruickshank, J., Vasstrøm, M., Sand, R., Sivertsen, H. og Haugum, M. (2014): Samfunnsutviklingskapasitet i småkommuner. En studie av 41 småkommuner. Rapport 2014:14. Trøndelag Forskning og Utvikling AS.
- Engbregtsen, Ø. og A. Gjerdåker (2012): Potensial for regionforstørring. TØI rapport 1208/2012. Transportøkonomisk institutt: Oslo.
- Haugum, M (2014): Statusvurdering småkommuner. Dokumentasjon av gjennomføringen. TFoU rapport 2014:4. Steinkjer: Trøndelag Forskning og Utvikling AS.
- Hansen, H. K. & Niedomysl T. (2009): Migration of the creative class: evidence from Sweden. *Journal of Economic Geography* 9 (2009) pp. 191–206
- Juvkvam, D. (2002): Inndeling i bo- og arbeidsmarkedsregioner. NIBR-rapport 2002:20. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Florida, R. (2002): *The Rise of the Creative Class... and how it's transforming work, leisure, community, & everyday life*. New York, Basic Books.
- Fosen regionråd (2013a). Regional selvangivelse for Fosen 2013. Versjon 06./Fosen. Oppdatert 12.7.13. Vedtatt i styret i Fosen regionråd, sak 12/13, 27.09.13
- Fosen regionråd (2013b): Regionalt nærings samarbeid på Fosen. Strategidokument 2013, Versjon 09/14.11.2013 (vedtatt i styret i Fosen regionråd, sak 19/13, 20.12.13) Forslag utarbeidet av Næringsalliansen for Fosen
- NIBR (2014): By, omland og samhandling av betydning for regional vekst og utvikling. NIBR's innspill (utarbeidet av Knut Onsager) til Distriktssenterets Arbeidsseminar i Byregionprogrammet (KMD) 7. mai 2014. Oslo, NIBR.
- Niedomysl, T (2006): Migration and Place Attractiveness. *Geografiska regionalstudier* 68. 46 pp, Uppsala Universitet. ISBN 91-506-1875-X
- Oxford Research (2014) Samfunnsanalyser i Byregionprogrammet, Kristiansand, Oxford Research.
- Sand, R. (2010): Samfunnsvirkninger av utbygging i Vanvikan. TFoU-notat 2010:4. Steinkjer: Trøndelag Forskning og Utvikling AS.
- Sand, R. og Hynne (2011): Lokale virkninger av logistikknutepunkt i Stjørdal: en mulighetsanalyse. Notat 2011:6. Trøndelag Forskning og Utvikling, Steinkjer.
- Sand, R., Steen, M., Carlsson, E. & Nilsen, S.K. (2010). Langtidseffekter av omstillingsprogram. Rapport 2010: 1. Steinkjer, Trøndelag Forskning og Utvikling AS
- Skålholt, A. & Batt-Rawden, K.B. (2008): *Regionenes kamp? Om tilflyttingsprosjekter*. ØF-rapport 19/2008, Lillehammer, Østlandsforskning
- Spilsberg, E./Gunnar Hiorth /Roald Sand / Sverre K. Nilsen / Mariann Villa / Lars Syrstad (2013) Demografi og behov som følge av ny kampflybase. Rambøll

- Vareide & Nygaard (2014): Regionalt samspill og vekst i lys av Attraktivitetsmodellen. TF-notat nr. 27/2014, Bø, Telemarksforskning.
- Vinsand, G og Langset, M. (2013) Samarbeidstrender og utfordringsbilde i Sør-Trøndelag. NIVI Rapport 2013:2.
- Ørbeck, M. (2014) Norske byregioner - Utvikling i, og samspill mellom, byene og deres omland. Lillehammer/Hamar, Østlandsforskning.

Vedlegg

Regional vekstkraft på Fosen som følge av kampflybaseutbyggingen på Ørland og nye vindkraftanlegg

Fosenregionen vil de neste 10 årene være åsted for de største investeringene i Midt-Norge noensinne.

Kampflybaseutbyggingen på Ørlandet er under prosjektering, og samtidig som det er gitt konsesjoner for flere nye vindkraftparker som nå planlegges utbygd av kraftselskapene. I tillegg er Fosen en attraktiv region for akvakultur: Marine Harvest sin nye fôrfabrikk er under bygging i Bjugn.

Utfordringen framover for Fosenregionen er om en klarer å ta ut de ringvirkninger og effekter som disse investeringene gir i form av økt vekstkraft og verdiskaping. En tilleggsutfordring vil det være hvordan vekstkraften fordeler seg i regionen.

Vil det skje en polarisering mellom nord og sør på Fosen? En kritisk suksessfaktor i så måte er hvordan regionen klarer å samarbeide og stå sammen i utviklingsarbeidet.

- Les mer: [“Regional selvangivelse for Fosen 2013”, Fosen regionråd](#)
- Les mer: [Fosenregionen sin egenpresentasjon](#)

Søkerkommune: Bjugn

Samarbeidskommuner: Ørland, Rissa, Åfjord, Roan, Osen, Leksvik

Folketall i regionen: 25.246 (1/1-2013)

Areal i regionen: 3.227 km

Stikkord: [byr](#) [Byregionprogrammet](#)

Steder: [åfjord](#) [Bjugn](#) [Leksvik](#) [Osen](#) [Rissa](#) [Roan](#) [Ørland](#)

Kilde: <http://distriktssenteret.no/2014/03/16/bjugn/> Lastet 01.09.14